

Rozvojový program MŠMT Podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání v roce 2016, č.j. MSMT – 23534/2015

Zpráva z logopedických seminářů uskutečněných ve dnech 19. 1. a 1. 2. 2016 v rámci Rozvojového programu Podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání v roce 2016

Název seminářů: Komplexní podpora komunikace u dětí předškolního věku, včetně možných úskalí

Počet účastníků na seminářích: 23 pedagogů z Mateřské školy, Trutnov (jmenný seznam z jednotlivých setkání v přílohách zprávy)

Místo konání: MŠ Trutnov, odloučené pracoviště Horská - Srdíčko, Trutnov.

Lektor: Mgr. et Mgr. Dagmar Kážová

Zpráva vypracována dne: 6. 3. 2016

Zprávu vypracovala: Mgr. et Mgr. Dagmar Kážová

Program a náplň seminářů: Náplní seminářů bylo získat potřebnou míru informovanosti o možnostech a úskalích logopedické prevence u dětí předškolního věku. V rámci praktických činností získat přiměřené kompetence k podpoře správného řečového vývoje u dětí, včetně orientačního logopedického screeningu u dětí s narušenou komunikační schopností.

Účastníci byli seznámeni s možnostmi komplexní podpory komunikace u dětí, v průběhu semináře si prohlédli nové terapeutické pomůcky, prakticky si vyzkoušeli činnosti na podporu přirozeného rozvoje komunikace u dětí. Seznámili se s možnými úskalími a limity logopedické intervence u dětí předškolního věku.

Program semináře byl dále zaměřen na praktické ukázky činností na podporu správného řečového vývoje, včetně možných úskalí a individuálních potřeb (co hlídat, na co dávat pozor, kam se obrátit):

Praktické činnosti na podporu správného dýchání:

Sledujeme:

- **stav průchodnosti nosu** - podezření na zvětšenou adenoidní vegetaci (nosní mandle)
- **adenoidní vegetace může ovlivňovat:** oslabení retoretného závěru, jazyka, včetně správného klidového postavení, zažívání, vyprazdňování, hyperaktivitu i hypoaktivitu, špatné okysličení celého organismu, rozvoj řeči, sluchové vnímání, nemocnost a další)
- **stav hlasivek** – slabý chraplavý hlas, podezření na hlasovou poruchu a další

Doporučujeme:

- kontrolu velikosti a stavu nosní mandle, včetně kontroly stavu sluchu, mluvidel a hlasivek
- foniatrie, ORL

Praktické činnosti:

V závislosti na prováděné činnosti, v rámci možností, dbáme na správný rovný stoj, sed, klek (záda rovná, nehrbit se, ramena směřují dolů a mírně vzad), hlava v prodloužení trupu v přirozeném postavení (nadměrně nezaklánět, nepředklánět), při nadechování nezvedat ramena. Hygienické podmínky - vyvětraná místnost, vyčištěný nos. Zapojení více smyslů najednou - hmat, sluch, zrak, jemná a hrubá motorika. Kinestetické vnímání – krátký výdechový proud, dlouhý, jemný, prudký a podobně.

- pravidelná přirozená nejlépe každodenní aktivita
- nejpřirozenějším dechovým cvičením je zpěv, souběžně přirozeně rozvíjíme rytmizaci, hrubou i jemnou motoriku, grafomotoriku
- motivační hry s výdechovým proudem do pomůcek (foukadla, míčky, peříčka, brčka, přírodní materiály, oblíbené hračky a podobně)

- nastavení dechového vzorce – nádech nosem se zavřenými ústy, výdech ústy do pomůcky (eliminace patologie: naddechování ústy, oslabený retoretný závěr, oslabení jazykového hrotu i hřbetu, špatné klidové polohy jazyka)
- motivační hry na podporu nosního dýchání (nádech i výdech provádíme nosem se zavřenými ústy do pomůcek (například: hra na čaroděje - kouzlíme do zrcátka (zamlží se),
- dýchání břišní, hrudní, relaxační a podobně

Praktické činnosti na podporu motorika mluvidel a jazyka:

Sledujeme:

- příjem potravy, žvýkání a polykání potravy
- povaha potravy – tekutá, tuhá
- skus, stav dentice
- přetrvávající dumlání palce nebo používání dudlíku, či kojenecké lahve
- mimiku obličeje
- funkci a pohyblivost jazyka, mluvidel
- stav podjazykové uzdičky
- stav uzdičky pod horním rtem
- stav měkkého patra
- symetrie a další

Doporučujeme:

- kontrolu stavu a pohyblivosti orofaciálního svalstva a celé vnitřní a vnější orofaciální oblasti, stavu dentice, uzdiček
- foniatrie, ORL, stomatologie, neurologie

Praktické činnosti:

Pravidelná každodenní motivační cvičení na aktivaci motoriky mluvidel, jazyka, obličejobvých svalů formou hry (u zrcadla, v prostoru, ve dvojici,

skupině, s pomůckami, pochutinou, v prostoru a podobně). Zapojení více smyslů najednou - hmat, sluch, zrak, jemná a hrubá motoriky, čich.

- cílená přirozená podpora od nejútlejšího věku, nejpozději od tří let
- **cvičit denně 6-8 krát, každý cvik opakovat 8-10 krát**
- využití doteků: motivační hry s prsty a dlaněmi na obličeji (přikládání, hlazení, poťukávání, tahy a podobně)
- využití pomůcek: masážní míčky, měkké štětce, peříčka, plyšáci, jemné vibrační hračky, špátle velké, malé, rotavibrátor, rovná brčka, přírodniny-například hladké ploché kamínky, knoflíky na provázku, měkké zubní kartáčky (Mach a Šebestová – bojují s bacily a uzdravují kamaráda: lehce poťukáváme, drbeme jazyk) a podobně
- využití pochutin: jedlý papír, ploché jedlé zdobení na dorty – kytičky, písmenka, sněhové vločky, marmeláda, nutela, čokoláda, jogurt, slané krekry, sušené ovoce a podobně.
- motivační cvičení s obrázky, hračkami na aktivaci celého orofaciálního systému (hlavičky dětí, pusinky, fotky, ICT technika) a podobně
- **Mimika obličeje:** šklebení, úsměvy, špulení, mračení, nafukování tváří, široce otevřít, zavřít, pevný závěr rtů, držení zubů (na klauny, na kočičku, na závodní autíčko, na balónek, na kapříka a podobně)
- **Pohyblivost, síla a obratnost jazykového hrotu a hřbetu v ústech, před ústy:** nejlépe při pootevřených ústech, hlídáme správné provedení a rozsah pohybu – nutnost eliminovat dopomoc brady a hlavy (cvičení pak není efektivní a posilujeme jiné svalové skupiny). Vyplazování, olizování, zasouvání, vystrkování, kroužení, tlačení, mlaskání s pomůckami a pochutinami nebo bez, u zrcadla, ve dvojici, ve skupině a podobně. Měníme směry, tlak, uvolnění, cílenost pohybu – například: pejsek s kostičkou, jeskyně s horou, šnek, bagr, koník, slizoun, silák – špátle na jazykový hrot, ale i plochou na bok jazyka i hřbet. Využití pochutin.
- **Podpora pohyblivosti a závěru měkkého patra:** kloktání, pití rovným brčkem – různé tekutiny, tužší jogurt (větší odpor), přenášení lehkých předmětů brčkem-papírové obrázky, plstěné kuličky a podobně. Rovné brčko klademe do úst na hřbet jazyka, jinak se cvičení mívá účinkem a zapojujeme nejvíce retoretný závěr.

- možnost využití míčkování, konceptu nebo prvků bazální, orofaciální a myofunkční terapie pod vedením odborníka

Hra jako nejpřirozenější forma terapie dítěte:

- uvolňuje psychické napětí, navozuje pocit jistoty a bezpečí
- je základním stavebním pilířem vzájemné komunikace
- napomáhá rozvoji sociální komunikace
- pomáhá stavět a rozvíjet aktivní i pasivní slovní zásobu, pojmy
- využití principu pozitivní motivace – oblíbená hra, činnost, hračka
- napomáhá budovat a rozvíjet oční kontakt, včetně nápodoby
- hry manipulační, dějové, prožitkové, výukové, environmentální, pohybové, řízené, volné, situační, počítačové a podobně

Například:

- hry na kuchaře, na opraváře, na řidiče, na kadeřníky, s auty, panenkami a podobně
- s předměty a obrázky: s jedním, s více, lícem, rubem, u zrcadla, v prostoru, moment překvapení, využití fotek, oblíbených předmětů a obrázků, dvojice a podobně
- hudebně pohybové hříčky, říkadla a básníčky s pohybem atd.
- veškeré logopedické činnosti situovat do činností třídy vycházejících z RVP PV, školních a třídních plánů a do běžného denního režimu třídy
- podle individuální potřeby klienta a rodiny stavět alternativní nebo augmentativní, totální komunikační systém šitý na míru (například: fotky, piktogramy, kombinace, kniha zážitků a podobně)

Praktické informace závěrem:

- Prioritou komplexní podpory komunikačních schopností dětí je úzká spolupráce s rodinou, komentování všech činností, situací, her, stavů, prožitků za podpory rozvoje všech smyslů a celé osobnosti dítěte.

- Snížení se na úroveň dítěte, budovat oční kontakt. Dítě nesmí mít pocit cíleného nácviku, vše se provádí nenásilně formou her a motivačních činností. Zpočátku se nenásilně zapojíme do hry s dítětem na koberci, pomáháme mu stavět, činnosti komentujeme, cíleně navozujeme komunikaci.
- Začít od jednoduchých zvuků a zvukomalebných slov – bác, pápá, já, bum, mé, tik, t'ap, tútů, baf, kuk a podobně.
- Využívat jednoduchá říkadla s pohybem, zapojení co nejvíce smyslů.
- Začít od oblíbených činností, hraček, jídla dítěte, orientace na tělesném schématu a podobně.
- Postupně rozšiřovat a stavět pasivní i aktivní slovní zásobu, pojmy. Například při hře s obrázkem, venku, s hračkami v prostoru: mám, dám, Já, ukaž kde je pes? Správně, tady je. A jak dělá pes? Postupně zvyšujeme obtížnost: Kdo je to? Kdo dělá haf, haf? Kdo to štěká? Jak dělá? Jak štěká? Nejprve dvě zvířata nebo jednoduché obrázky, pak více. Následně: Kdo nedělá haf, haf? Ukaž. (výběr ze dvou možností: kočka-pes). Automaticky rozšiřujeme slovní zásobu: tady, haf, pes, štěká, sedí, leží, běží, skáče, má 4 tlapky, t'apky, čumák, oči, chlupy, ocas, uši, je u boudy, doma, s Ájou, na procházce, v lese, v parku, ve městě, na chodníku, za plotem. Přizpůsobení se výslovnosti dítěte: baf-baf nebo haf-haf nebo ba-ba. Postupně rozšiřovat. Hrajeme si na pejsky-malý, velký, hodný, zlý – ukazujeme, jak dělají a podobně.
- Následně postupně stavíme slova, jednoduché věty.
- S jednou hračkou i obrázkem uděláme spoustu činností a užijeme si hodně legrace.
- Využívat obrázků, hraček, předmětů denní potřeby, věcí kolem nás, včetně přírody.
- Nebát se improvizace, gestikulace, aktivně využívat mimiku a vyjadřovat emoce – posilovat kladné, postupně eliminovat záporné.
- Jak uvádí odborná literatura, paměťová stopa v centrální nervové soustavě zůstává, až po 200 opakování. U dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se uvádí tento počet až čtyřikrát větší.

- Pozitivní i negativní reakce dítěte, nás, rodičů i odborníků v průběhu terapií jsou potřebné, proto se jich nebojme a berme je jako součást terapie. Vždy nás poučí a dovedou nás k poznání, jak dále postupovat a čeho se vyvarovat.

Závěr: Účastníci seminářů byli s průběhem i náplní spokojeni, program seminářů splnil jejich očekávání (viz. seznam příloh – evaluační letáčky). Materiály ze seminářů, včetně kontaktů na odborníky a pomůcky byly zaslány na jejich e-mailové adresy v průběhu měsíce únor.

Seznam příloh

Prezenční listina ze semináře dne 19. 1. 2016

Prezenční listina ze semináře dne 1. 2. 2016

Evaluacní dotazníky

Fotodokumentace z průběhu seminářů